

บทบาทของพระสงฆ์ในการบริหารจัดการความขัดแย้งในชุมชน

Role of Buddhist Monks in Managing ConflictS in Community

พระมหาจำเนียร คำสุข¹, จ๋านงค์ อติวัฒนสิทธิ์², สะอาด บรรเจิดฤทธิ์³, บุญเรือง ศรีเหรียญ⁴
Phamahajumnerar Kumsuk¹, Jumnong Adivattanasit², Sa-ard Banchirdrit³,
Boonrueng Sriharun⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อการศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อชุมชน 2) เพื่อการศึกษาลักษณะความขัดแย้งในชุมชน และ 3) เพื่อการศึกษาแนวทางของพระสงฆ์ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างคือ พระสงฆ์ และประชาชน ในจังหวัดพิจิตร ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 481 คนโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเนื้อหา (Content Analysis) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) ใช้วิธีการวิเคราะห์อุปนัย (Analytic Induction) ผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อชุมชนในพื้นที่จังหวัดพิจิตรโดยรวมมีบทบาทและมีความสำคัญอย่างยิ่งกับชุมชนในการเป็นศูนย์รวมจิตใจเป็นศูนย์กลางการมีส่วนร่วมของชุมชน 2) ลักษณะความขัดแย้งในชุมชนในพื้นที่จังหวัดพิจิตรกลายเป็นข้อพิพาทและเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยในชุมชนโดยรวมเกิดจากด้านทรัพยากรปัญหาหนี้สินส่วนบุคคลปัญหาความผิดเกี่ยวกับการละเมิดทางเพศโดยสามารถวิเคราะห์ข้อมูลโดยรวมของพระสงฆ์มีลักษณะความขัดแย้งในชุมชน 3) แนวทางของพระสงฆ์ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชนของพระสงฆ์มีการรับแจ้งเหตุเมื่อเกิดกรณีความขัดแย้งขึ้นในชุมชนการนัดหมายการเจรจาไกล่เกลี่ยศึกษาข้อมูลสาเหตุและผลกระทบที่เกิดจากความขัดแย้งหลังจากได้รับแจ้งเหตุแล้วผู้นำการเจรจาจะแจ้งข้อตกลงร่วมกันในการเปิดการเจรจาจะมีผู้เข้าร่วมในการเจรจาไกล่เกลี่ยการเจรจาไกล่เกลี่ยและหาข้อยุติของความขัดแย้ง

คำสำคัญ: บทบาทของพระสงฆ์, การบริหารจัดการ, ความขัดแย้ง

¹ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์
tel. 0819333132 E-mail jum58@hotmail.com

^{2,3} อาจารย์, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์

⁴ อาจารย์, คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ tel. 081-8485194.
E-mail boonrueng@vru.ac.th

¹ Ph.D Student, Public Administration President of Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage tel. 0819333132 E-mail jum58@hotmail.com

^{2,3} Lecture, Public Administration President, Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage

⁴ Lecture, Faculty of Science and Technology, Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage
tel. 081-8485194. E-mail boonrueng@vru.ac.th

Abstract

This research meant to : 1) to study the role of Buddhist Monks in community 2) to study the nature of conflict in community and 3) to study Buddhist Monks in resolving conflicts in the community. The research methods include qualitative research. The samples from Buddhist Monks and residents in Phichit province. The sample size of 481 people by means of content analysis data obtained from the Interview analysis Induction. results showed that: 1) the role of Buddhist Monks in communities in Phichit province overall role and importance to the community in the heart and soul and are central part of the community. The overall analysis of the role of Buddhist Monks community. 2) the nature of conflict in the community in Phichit province a dispute mediation process and into the community by combining the resources of personal debt problems guilt regarding sexual abuse. The data were analyzed by a conflict of Buddhist Monks in the community. 3) representations of Buddhist Monks in resolving conflicts in the community of Buddhist Monks has received notification in the event of conflict in the community. Dating negotiation study the causes and consequences of the conflict after being notified. Negotiations will lead to an agreement which will open a dialogue with the participants in the negotiation and settlement of the conflict.

Keywords : Role of Buddhist Monks, Management, The conflict

บทนำ

นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบันศาสนามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์สำหรับประเทศไทยถือว่าศาสนาเป็นสถาบันหลักของชาติหนึ่งในสามสถาบันหลักอันได้แก่ ชาติศาสนาและพระมหากษัตริย์ จึงถือว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ฉะนั้นพระพุทธศาสนาจึงมีความเกี่ยวพันกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี และการขัดเกลาทางสังคม ประชาชนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาและมีความหลากหลายในธรรมเนียมปฏิบัติและความเชื่อความเข้าใจทางศาสนาที่แตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น ทั้งข้อวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์และพระภิกษุในท้องถิ่นพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ จึงมีพระราโชบายที่จะทำให้พระพุทธศาสนาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับพระสงฆ์

ข้อวัตรปฏิบัติตรงตาม พระวินัยทั้งราชอาณาจักร หากพระสงฆ์ยังประพฤติและปฏิบัติไปคนละแบบ สอนไปคนละทางพระพุทธศาสนา ก็ไม่สามารถเป็นศาสนาหนึ่งเดียวทั่วประเทศได้ (ไพรินทร์ กะทิพมราช. 2547) คณะสงฆ์จะต้องอยู่ภายใต้องค์กรบริหารองค์กรเดียวกันทั้งราชอาณาจักรก่อนหน้านั้นมีพระมหากษัตริย์ทรงกำกับดูแลกิจการคณะสงฆ์ แต่ก็มีได้มีองค์กรใดองค์กรหนึ่งที่มิอำนาจดูแลพระสงฆ์ทั่วประเทศแม้จะมีตำแหน่งพระสังฆราชหรือ พระสังฆราชามาแต่ ครั้งกรุงสุโขทัย พระสังฆราชก็ไม่มีอำนาจปกครองคณะสงฆ์ทั้งประเทศจะดูแลพระสงฆ์เป็นเมืองๆ เท่านั้นจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ จึงมีการแต่งตั้งพระสังฆราชเป็นประมุขสงฆ์โดยเพิ่มคำว่า สกลสังฆปริณายกในราชทินนามแสดงถึงความเป็นประมุขของสงฆ์ทั้งหมดแม้กระนั้นพระสังฆราชสกลสังฆปริณายกในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ก็หาได้มีอำนาจปกครอง

พระสงฆ์อย่างแท้จริงไม่เพียงเป็นเพียงสมณศักดิ์ที่ตั้งขึ้นเพื่อแสดงความยกย่องเชิดชูแก่พระภิกษุที่มีข้อวัตรปฏิบัติดีงามที่สมควรเป็นแบบอย่างแก่พระสงฆ์ทั่วทั้งสังฆมณฑลมากกว่าถึงแม้ว่าประเทศไทยจะมีทำเนียบการปกครองคณะสงฆ์มาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาแต่ในทางปฏิบัติองค์กรคณะสงฆ์ก็มีอยู่แต่เพียงในทำเนียบเท่านั้น (พระไพศาล วิสาโล, 2546:45-48) ด้วยเหตุนี้พระสงฆ์ในท้องถิ่นต่าง ๆ จึงเป็นตัวของตัวเองในแง่ที่เป็นอิสระจากส่วนกลาง โดยกลมกลืนเข้ากับชุมชนมากกว่าแต่ทั้งนี้ก็ไม่ได้หมายความว่าแต่ละวัดจะอยู่อย่างเอกเทศ หากมีการรวมกันเป็นเครือข่ายการดูแลของพระผู้ใหญ่ที่มีฐานะเป็นอุปัชฌาย์ทำหน้าที่ให้การอุปสมบทแก่กุลบุตรทำให้เกิดสายสัมพันธ์แบบอาจารย์กับศิษย์ส่วนใหญ่ในภาคกลางจะมีเครือข่ายวัดใหญ่ในเมืองแวดล้อมด้วยวัดเล็กๆ ตามหัวเมืองเจ้าอาวาสที่เป็นศูนย์กลางเครือข่ายทำหน้าที่ระงับข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นตามวัดในเครือข่าย (พระไพศาล วิสาโล, 2546 : 48) ทำให้สภาพการปกครองคณะสงฆ์มีความสับสนจึงมีการปฏิรูปการปกครองคณะสงฆ์ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ดังนั้นความขัดแย้งเป็นกระบวนการที่เกิดจากความพยายามของฝ่ายหนึ่ง ที่ไปขัดขวางความพยายามของอีกฝ่ายหนึ่ง ไม่ให้ฝ่ายตรงข้ามบรรลุเป้าหมาย ได้รับความก้าวหน้าหรือผลประโยชน์ตามที่ต้องการ ด้วยวิธีการใดวิธีหนึ่ง ความแตกต่างกันทั้งในด้านค่านิยม วัฒนธรรม เป้าหมาย วิธีการทำงาน นำไปสู่การคิด ความรู้สึก การกระทำต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดแตกต่างกัน ไม่ยอมให้กัน เกิดเป็นความขัดแย้งขึ้น โดยทั่วไปความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในหน่วยงาน มักจะเป็นความขัดแย้งระหว่างบุคคล ซึ่งจะนำไปสู่ทั้งผลดีและผลเสียในหน่วยงาน การศึกษาหรือเรียนรู้ถึงสาเหตุการเกิดความขัดแย้งเป็นกระบวนการหนึ่งในการบริหารความขัดแย้ง (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิตฺยบุญญากร). 2547) เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความขัดแย้งในระดับที่เป็นอันตรายต่อหน่วยงาน และทำให้ผู้บริหารสามารถ

จัดระเบียบความขัดแย้งให้เหมาะสมได้ ความขัดแย้งในการทำงานเป็นปรากฏการณ์ปกติที่เกิดขึ้นได้ในทุกๆ ที่และทุกๆ เวลา ความขัดแย้งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเป็นตอนๆ (อุษามาศ รัชยาแก้ว. 2538) ในแต่ละตอนจะมีเหตุการณ์เกิดขึ้นตามลำดับ ตัวอย่างเช่นความขัดแย้งที่เกิดจาก “ความคับข้องใจ” ของฝ่ายหนึ่งที่ถูกอีกฝ่ายหนึ่งกระทำการกระทำที่ก่อให้เกิดความคับข้องใจดังกล่าว เช่นไม่เห็นด้วย ไม่ช่วยเหลือ ถูกดูถูก เอาเปรียบ ให้อาย เสียศักดิ์ศรี ฯลฯ ดังนั้น ต่างฝ่ายจึงต่างพยายามหาหลักฐานหรือเหตุผลเพื่อมาสนับสนุนความถูกต้องของตนเอง และหาทางออกด้วยวิธีการเอาแพ้เอาชนะมากกว่าอย่างอื่น จึงเกิดเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาในรูปแบบต่างๆ เช่น การเอาชนะต่อตรงร่วมมือ หลีกเลียง ผ่อนปรนเข้าหากัน เป็นต้น โบราณกล่าวไว้ว่า มากคนก็มากความ แถมบางคนยังไม่ได้ความอีกต่างหาก ไม่ว่าหน่วยงานของเราจะมีคนเป็นแสนหรือมีแค่สองคน เราก็ต้องทำให้คนเหล่านั้นทำงานเข้ากันได้ คงไม่มีใครในโลกนี้ไม่เคยขัดแย้งกับคนอื่น ทุกวันนี้ปัญหาความขัดแย้งที่พบในหน่วยงานต่างๆ มีเป็นจำนวนมาก ทั้งที่เห็นได้จากพฤติกรรมที่แสดงออกมาอย่างชัดเจน หรือซ่อนเร้นอยู่ในใจของพนักงาน แต่ร้อนรุ่มอยู่ตลอดเวลา สิ่งนี้นับเป็นท่อนสุภาพจิตของพนักงานและสร้างความถดถอยให้แก่หน่วยงาน ไม่ว่าความขัดแย้งนั้นจะอยู่ในรูปแบบใดหากยังคงอยู่ในองค์กรโดยไม่ได้รับการบริหารจัดการ นั้นย่อมหมายความว่า หน่วยงานของเรากำลังสูญเสียบางสิ่งบางอย่าง หรือความสามารถในการแข่งขันของเรากำลังลดลง เนื่องจากพนักงานของเรายังคงต้องทำงานร่วมกันต่อไปท่ามกลางความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องที่ “คน” มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งสิ้น (ภัทรพร สิริกาญจนนา. 2536)

ซึ่งความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดพิจิตรมีประเด็นความขัดแย้งทางการเมืองสภาพปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมของพื้นที่กำลังเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและยังมีแนวโน้มที่อาจจะนำ

ไปสู่การใช้ความรุนแรงต่อกันระหว่างฝ่ายที่มีความเห็นที่แตกต่างกันเพราะสถานการณ์ของปัญหาในระบบการเมืองท้องถิ่นที่เน้นภาคประชาชนยังมีพฤติกรรมทางการเมืองที่ขัดแย้งกับเจตนารมณ์ของประชาธิปไตยภาคประชาชนอย่างสิ้นเชิงแม้ว่าในปัจจุบันการเมืองท้องถิ่นจะมีรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น แต่การก้าวเข้าสู่อำนาจทางการเมืองท้องถิ่นยังเต็มไปด้วยเรื่องทุจริตทางการเมืองประเด็นความขัดแย้งในนโยบายสาธารณะซึ่งเป็นความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชุมชนจากการรวบรวมและสังเคราะห์ประสบการณ์กรณีความขัดแย้งสาธารณะในสังคมพื้นที่ของผู้วิจัยทำให้เห็นภาพเบื้องต้นลักษณะและแนวโน้มของปัญหาความขัดแย้งว่ามีส่วนอยู่ประเด็นทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และพบว่าส่วนใหญ่เป็นความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนในกรณีโครงการพัฒนาหรือนโยบายสาธารณะประเด็นปัญหาการแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติซึ่งมีความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชุมชนและชุมชนกับชุมชนยุคสมัยท่ามกลางทรัพยากรที่มีจำกัดแต่ในขณะที่ประชากรก็เพิ่มจำนวนเป็นทวีคูณย่อมนำมาซึ่งปัญหาความขัดแย้งในเรื่องทรัพยากรอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้จากการศึกษาย้อนหลังชี้ให้เห็นว่าการประท้วงปัญหาที่ดินน้ำและป่าได้มีมากขึ้นตามการพัฒนาสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนไปทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดและน้อยลงแต่ความต้องการทรัพยากรกลับเพิ่มมากขึ้นประเด็นปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาการหย่าร้างเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่แล้วในสังคมในพื้นที่ในปัจจุบันและพบว่าอัตราการหย่าร้างมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นได้ส่งผลกระทบต่อการศึกษาเกิดปัญหาสังคมอื่นๆเพราะเป็นการทำให้สถาบันครอบครัวซึ่งเป็นสถาบันแรกของสังคมที่ต้องล่มสลายลงประเด็นปัญหาการได้รับความไม่เป็นธรรม ในปัจจุบันพบว่ามีการร้องเรียน ฟ้องร้อง อันเกิดจากการปฏิบัติไม่เป็นธรรม การถูกข่มเหงรังแกจากเจ้าหน้าที่ของรัฐสาเหตุเนื่องจากความรู้สึกถึงความไม่ยุติธรรม

นอกจากนี้ยังมีเรื่องการร้องเรียนของผู้รับบริการสุขภาพ ที่มีผู้ร้องเรียนเกี่ยวกับการรับบริการตามโครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ที่เป็นกรณีที่ยังหาข้อยุติไม่ได้

จากประเด็นปัญหาความขัดแย้งในสังคมในพื้นที่จังหวัดที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่าในแต่ละปัญหานั้นจะมีลักษณะเฉพาะตัวของความขัดแย้งนั้นๆซึ่งเนื้อหาสาระของการแบ่งประเภทของความขัดแย้งออกไปในแต่ละประเภทนั้นจะช่วยให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในประเด็นปัญหาความขัดแย้งนั้นว่ามีองค์ประกอบอะไรบ้างที่จะได้นำไปสู่การกำหนดประเด็นปัญหาได้ตรงประเด็นที่สุดและนำไปสู่แนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมแต่อย่างไรก็ตามในปัญหาความขัดแย้งเรื่องใดก็ตามก็อาจจะประกอบด้วยความขัดแย้งในหลายประเภทผสมผสานกันอยู่ในเรื่องเดียวกันก็เป็นได้

การพัฒนาประเทศมุ่งเน้นการพัฒนาความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้สังคมไทยเปลี่ยนเป็นสังคมเมือง ความสัมพันธ์และการพึ่งพาอาศัยกันของคนในชุมชนในสังคมเปลี่ยนไปเป็นต่างคนต่างอยู่เป็นสังคมบริโภคนิยมความเสื่อมถอยทางศีลธรรมจริยธรรมมีมากขึ้น และขาดศรัทธาในพระพุทธศาสนา วิถีชีวิตของคนไทยเริ่มห่างไกลจากวัดมากขึ้นทุกที่เป็นปัญหาสังคมมากขึ้นเรื่อยๆ ปัญหาที่เกิดขึ้นกับพระพุทธศาสนาที่สังเกตได้จากปรากฏการณ์ทางสังคมไทยหลายประการ เช่น ผู้เข้าวัดส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ส่วนวัยรุ่นหนุ่มสาวไม่นิยมเข้าวัด อันเนื่องมาจากสาเหตุคือ พระภิกษุบางส่วนกระทำผิดหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาและปฏิบัติตนไม่ก่อให้เกิดศรัทธาต่อประชาชน (โสตสุตตันท์. 2553)

ผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษาในประเด็นของบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการความขัดแย้งในชุมชน ทั้งนี้เพื่อเป็นการเสริมสร้างแนวทางการสร้างต้นแบบบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการความขัดแย้งในชุมชนเนื่องจากพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดประชาชนโดย

เฉพาะพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับความเลื่อมใสศรัทธาของประชาชน จะมีส่วนช่วยยกระดับของชุมชนให้เป็นชุมชนเข้มแข็ง มีภูมิคุ้มกันต่อสิ่งต่าง ๆ ที่เข้ามาเป็นภัยต่อชุมชน ซึ่งอย่างที่เรารู้พบทราบเป็นนัย ๆ แล้วว่าสิ่งใดก็ตามที่มีคนเข้ามาเกี่ยวข้อง การแก้ไขแทบจะไม่มีสูตรสำเร็จตายตัว และไม่มีวิธีใดที่ดีที่สุดเพียงวิธีเดียวที่สามารถใช้ได้กับทุกสถานการณ์ แต่แนวคิด หลักคิดและความเข้าใจในปัญหา ความเข้าใจในสภาพแวดล้อมของปัญหา รวมทั้งความเข้าใจผู้อื่น ความมีใจกว้างและเปิดใจยอมรับฟัง จะช่วยให้การวิเคราะห์และตัดสินใจแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างราบรื่น ลงตัวและเกิดความร่วมมือในที่สุด ดังนั้นทุกครั้งที่เราจะต้องตัดสินใจเพื่อแก้ไขความขัดแย้ง ทุกคนต้องตั้งความหวังไว้เสมอว่าเมื่อความขัดแย้งสิ้นสุด สังคมและชุมชนจะเข้มแข็ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อการศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการที่มีต่อชุมชน
2. เพื่อการศึกษาลักษณะความขัดแย้งในชุมชน
3. เพื่อการศึกษาแนวทางของพระสังฆาธิการในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน

สมมติฐานของการวิจัย

1. เพื่อทราบถึงบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการความขัดแย้งในชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ในเขตอำเภอตงเจริญ
2. พระสังฆาธิการมีบทบาทในการบริหารความขัดแย้งในชุมชนอยู่ในระดับสูง

วิธีการวิจัย

วิจัยใช้วิธีการเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่างได้แก่ พระสงฆ์และประชาชนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดพิจิตร ประกอบด้วย

- 1) สงฆ์ จำนวน 201 รูป/คน จากตำบลละ 2 หมู่บ้าน ซึ่งแบ่งเป็น 5 ตำบล โดยจะศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ตำบลวังจั่วใต้ ตำบลวังจั่ว ตำบลห้วยร่วม ตำบลห้วยพุก และสำนักขุนเณร
- 2) ประชาชนในจังหวัดพิจิตร 12 อำเภอ โดยการศึกษาเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบสอบถามประชาชนที่อยู่ในจังหวัดพิจิตร โดยผู้วิจัยได้สุ่มเลือกกลุ่มเป้าหมายแยกออกตามอำเภอ นั้นๆ การคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ออกแบบสอบถาม โดยอ้างถึง: สูตรของ Yamane (Taro Yamane, 1967) จึงได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ดังนั้นผู้วิจัยจึงคำนวณตามสัดส่วนที่เหมาะสมโดยการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามสัดส่วน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างชนิดปลายเปิดจำนวน 1 ฉบับ คือ เพื่อการศึกษา ลักษณะความขัดแย้งในชุมชน เพื่อการศึกษาว่าพระสังฆาธิการมีบทบาทและกิจกรรรมในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน เพื่อการศึกษามหาบทของพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการความขัดแย้งในชุมชนโดยดำเนินการวิจัยคือ กำหนดประเด็นหลักในการสัมภาษณ์ตามกรอบแนวคิดในการวิจัยระบายนการข้อมูลที่ต้องการของแต่ละประเด็นจัดทำร่างแบบสัมภาษณ์และรายการข้อคำถามแต่ละประเด็นตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์โดยอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ พิจารณาตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาและการใช้ภาษาจากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์นำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองสัมภาษณ์บุคคลที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน

30 คนโดยวิธีอาสาสมัครเพื่อตรวจสอบความชัดเจนและความครอบคลุมของคำถามในแบบสัมภาษณ์ โดยพิจารณาความเข้าใจต่อข้อคำถามว่าเข้าใจตรงกันหรือไม่และได้คำตอบตามที่ต้องการหรือไม่แก้ไข และปรับปรุงให้เป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ แล้วจึงนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

ขั้นตอนการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะสนทนาล้างความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ อธิบายเหตุผลและขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียง ในขณะที่สัมภาษณ์ ขออนุญาตใช้กล้องถ่ายรูปเพื่อใช้อ้างอิงในการสัมภาษณ์ รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่ามีข้อมูลต่างๆ ที่บันทึกเสียงไว้ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ หากผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ประสงค์ที่จะให้บันทึกเสียงในช่วงใด ผู้วิจัยก็จะไม่บันทึกเสียงเลย

การสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อศึกษา เพื่อการศึกษา บทบาทของพระสังฆาธิการกับชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพเมื่อรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแล้วนำมาสู่กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ตามองค์ประกอบหลักๆ 3 ประการ 1) การจัดระเบียบข้อมูล ซึ่งเป็นกระบวนการการจัดการด้วยกรรมวิธีต่างๆ เพื่อให้ข้อมูลเป็นระเบียบทั้งในทางการและในเนื้อหาพร้อมที่จะแสดง และนำเสนออย่างเป็นระบบได้ 2) การแสดงข้อมูล เป็นกระบวนการนำเสนอข้อมูลส่วนใหญ่อยู่ในรูปของการพรรณนา อันเป็นผลมาจากการเชื่อมโดยข้อมูลที่จัดระเบียบแล้วเข้าด้วยกันตามกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์ เพื่อบอกสิ่งที่ศึกษาความหมายที่ข้อมูลซึ่งได้ถูกจัดระเบียบไว้ดีแล้วออกมา 3) การหาข้อสรุป การตีความ และการตรวจสอบความถูกต้องตรงประเด็นของผลการวิจัยเป็นกระบวนการหาข้อสรุปและตีความหมายของผลหรือ ข้อค้นพบที่ได้จากการแสดงข้อมูล รวมถึงการตรวจสอบว่าข้อสรุป/ความหมายที่ใช้นั้นมีความถูกต้องตรงประเด็นและน่าเชื่อถือเพียงใด

ผลการวิจัย

1) บทบาทของพระสังฆาธิการที่มีต่อชุมชน การเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาในชุมชนในการพัฒนาความเป็นอยู่ของชาวบ้านช่วยเหลือให้ชาวบ้านมีอยู่มีกินไม่ต้องลำบากไปซื้อเขากินไม่ต้องไปขอใครกินนั้นเป็นบทบาทที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งทางทัศนคติทางสังคมขึ้นมาเพราะมีทั้งผู้เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยแต่บางคนก็วางตัวเป็นตัวกลางปัญหานี้ทำให้พระสงฆ์ในประเทศไทยเกิดความสับสน แต่พระสงฆ์นักพัฒนาท่านจะไม่ใส่ใจและจะไม่ให้ความสำคัญเรื่องนี้สัก เพราะเห็นว่าการนี้ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยเนื่องจากผู้กระทำไม่ให้เกิดนาประจวบคฤหสภ์และไม่ได้เพื่อหวังลาภยศและไม่ได้ลดตัวให้เขาใช้แต่เป็นสังเคราะห์ชาวบ้านให้เขาพ้นทุกข์เป็นการกระทำตามหลักการและอุดมการณ์พุทธศาสนาที่ว่า “ภิกษุทั้งหลายเธอทั้งหลายจงเที่ยวไปเพื่อประโยชน์เพื่อสุขเพื่ออนุเคราะห์แก่ชาวโลก” และเป็นการทำเพื่อแสดงออกซึ่งความมีกตัญญูตเวทีตาธรรมซึ่งการนำหลักพุทธธรรมมาสู่กระบวนการพัฒนาชุมชนการปลูกฝังธรรมะในจิตใจการปรับตัวและการปรับบทบาทการณรงค์และแนะนำสั่งสอนชุมชนด้วยการพัฒนาจิตใจให้ลดละเลิกอบายมุขส่งเสริมให้ชุมชนทำกิจกรรมร่วมกันผลที่เกิดขึ้นกับการวางแผนเศรษฐกิจชุมชนของพระสงฆ์การสอนโดยไม่สอนเป็นอีกวิธีหนึ่งที่ทำให้ชาวบ้านรู้และเข้าใจด้วยตนเองโดยสอนชาวบ้านโดยไม่ต้องใช้คำพูดให้ชาวบ้านรู้ความผิดที่ตนเองได้ทำ

2. ฝ่ายสงฆ์มีระดับความเข้าใจบทบาทของลักษณะความขัดแย้งในชุมชน จากลักษณะของความขัดแย้งจะเรียกว่าเป็นความขัดแย้งระหว่างบุคคลซึ่งนอกจากจะเกิดระหว่างบุคคลหรือกลุ่มหรือฝ่ายแล้ว ยังเกิดขึ้นในตัวบุคคลด้วยจึงพบสาเหตุเกิดความขัดแย้งระหว่างบุคคลหรือระหว่างกลุ่มเกิดขึ้นได้จากสาเหตุหรือแหล่งต่างๆ ผลกระทบที่เกิดจากความขัดแย้ง และแนวทางในการแก้

ปัญหาหรือลดความขัดแย้งสาเหตุหรือที่มาของความขัดแย้งคือ ความไม่เข้าใจกันความสัมพันธ์ที่เพิกเฉยและไม่เกื้อกูลกัน ความล้มเหลวของการสื่อสารความหมายอย่างเปิดเผยและสื่อสารตรงบรรยากาของการไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน ความกดดัน และการแข่งขันการรับรู้ของบุคคลที่อยู่ในสภาวะการณ์ของความขัดแย้งที่มีผลต่อบุคคลอื่น การแข่งขันเพื่อให้ได้มาซึ่งรางวัลที่มีอยู่จำกัด ไม่ว่าจะเป็นสิ่งตอบแทนอื่น ๆ ของครอบครัวบุคคล ความขัดแย้งอาจเกิดจากบุคลิกภาพส่วนบุคคลปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ที่ไม่ดีของคนในชุมชนแต่เดิมถูกสลายไปได้เพียงเพราะการใช้หลักศาสนาเป็นเครื่องมือเยียวยา สร้างความเข้าใจสร้างความปรองดอง แต่ในปัจจุบันความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมักถูกยกระดับไปสู่กระบวนการยุติธรรมกระแสหลักที่ต้องการเอาชนะกันให้ได้ ในสภาพลักษณะความขัดแย้งในชุมชนเป็นปัญหาของบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการความขัดแย้งในชุมชนในความขัดแย้งที่กลายเป็นข้อพิพาทและเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยในชุมชน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย เป็นความขัดแย้งที่เกิดจากปัญหาด้านทรัพยากร ปัญหานี้สินส่วนบุคคล ปัญหาความผิดเกี่ยวกับการละเมิดทางเพศ ปัญหาการลักขโมย ปัญหาการทะเลาะวิวาท และระดับความเข้าใจในลักษณะความขัดแย้งในชุมชน ผลกระทบที่เกิดจากความขัดแย้งความขัดแย้งเป็นสิ่งที่ดีหรือไม่ดีขึ้นอยู่กับแนวคิดและความเชื่อของแต่ละบุคคล บางคนมองความขัดแย้งเป็นสิ่งไม่ดีเป็นของคู่กับความรุนแรง สำหรับกลุ่มบุคคลบางกลุ่มในปัจจุบันมีแนวความคิดว่าความขัดแย้งเป็นสิ่งปกติที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติความขัดแย้งบางอย่างเป็นสิ่งที่ดีเพราะช่วยกระตุ้นให้คนพยายามแก้ปัญหาโดยเปลี่ยนความขัดแย้งให้มีประโยชน์และสร้างสรรค์ในกรณีที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงระหว่างสมาชิกในกลุ่มที่มีความขัดแย้งกันอาจจะก่อให้เกิดการบาดเจ็บหรือถึงขั้นเสียชีวิตรวมไปถึงบุคคลอื่นอาจได้รับความเดือดร้อนจากการกระทำ

นั้นๆซึ่งไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาความขัดแย้งของกลุ่มนี้แต่อย่างใดจากปัญหาความขัดแย้งระหว่างกลุ่มอาจจะขยายวงกว้างกลายเป็นความขัดแย้งของคนกลุ่มใหญ่จนกระทั่งกลายเป็นปัญหาของสังคมซึ่งปัญหาความรุนแรงดังกล่าวจะมีผลต่อคุณภาพการศึกษาเล่าเรียนของเยาวชนกลุ่มนี้ตามไปด้วยเกิดภาพพจน์ทางด้านลบของสมาชิกในกลุ่มและของสถาบันทางการศึกษาที่กลุ่มสังกัดอยู่รวมถึงความวิตกกังวล ความกลัวของประชาชนในสังคมที่มีต่อกลุ่มเหล่านี้

3. ในแนวทางของพระสังฆาธิการในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน พบว่า

- 1) บทบาทของพระสังฆาธิการสามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดการความขัดแย้งกับชุมชนอื่นๆ
- 2) บทบาทของพระสังฆาธิการมีการให้ความรู้และเสริมสร้างประสบการณ์ให้แก่ผู้นำชุมชนด้านการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทอย่างต่อเนื่องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่ายยุติธรรมชุมชนและองค์กรภาครัฐควรมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม
- 3) พระสังฆาธิการมีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมชุมชนให้กับชาวบ้านอย่างต่อเนื่อง
- 4) พระสังฆาธิการมีการประสานงานความร่วมมือในการทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้านกับตำบลอำเภอหรือหน่วยงาน องค์กรเอกชนอื่นๆ
- 5) พระสังฆาธิการมีการติดตามประเมินผลว่าชุมชนนั้นมีการลดความขัดแย้งที่เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยเท่าใดและสำเร็จไปแล้วเท่าใดไม่สำเร็จเท่าใดเพราะเหตุใดดังนั้นพระสังฆาธิการมีแนวทางในการแก้ไขปัญหความขัดแย้งในชุมชนหรือองค์กร เพราะว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งสันติ มุ่งส่งเสริมให้ผู้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติเอื้อเพื่อประโยชน์และความสุขให้แก่กันและกันต้องการให้มนุษย์เดินตามทางสายกลางไม่ตั้งหรือหย่อนเกินไป มุ่งให้สังคมมีความสงบสุขตั้งแต่ระดับโลกียะ โดยวางหลักศีล 5 เป็นทางดำเนินสายกลางของสังคม เคารพกติกาของสังคม ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน และในชั้นโลกุตระ บำเพ็ญตนไปสู่

ความสงบสุขที่ไม่มีกิเลสเป็นบรมสุข และมีวิธีป้องกันความขัดแย้งและแก้ไขความขัดแย้งเรียกว่าการสร้างความปลอดภัยตามหลักปธาน 4 ซึ่งพระสังฆาธิการมีส่วนเกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาตั้งแต่ต้น

วิจารณ์และสรุปผล

1. บทบาทของพระสังฆาธิการที่มีต่อชุมชน ซึ่งบทบาทของพระสังฆาธิการเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาในชุมชนในการพัฒนาความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ช่วยเหลือให้ชาวบ้านมีอยู่มีกินไม่ต้องลำบากไปซื้อเขากิน ไม่ต้องไปขอใครกินนั้นเป็นบทบาทที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งทางทัศนคติทางสังคมขึ้นมาเพราะมีทั้งผู้เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย แต่บางคนก็วางตัวเป็นตัวกลาง ปัญหานี้ทำให้พระสงฆ์ในประเทศไทยเกิดความสับสน แต่พระสงฆ์นักพัฒนาท่านจะไม่ใส่ใจและจะไม่ให้ความสำคัญเรื่องนี้นักเพราะเห็นว่ากรณีนี้ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยเนื่องจากผู้กระทำไม่ให้เกิดอุปสรรคกฤหัสถ์ ไม่ได้เพื่อหวังลาภยศ ไม่ได้ไล่ลดตัวให้เขาใช้แต่เป็นสังเคราะห์ชาวบ้าน ให้เขาพ้นทุกข์เป็นการกระทำตามหลักการและอุดมการณ์พุทธศาสนาที่ว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงเที่ยวไปเพื่อประโยชน์ เพื่อสุข เพื่ออนุเคราะห์แก่ชาวโลก” และเป็นการทำเพื่อแสดงออกซึ่งความมีกตัญญู กตเวทิตาธรรม ซึ่งการการนำหลักพุทธธรรมมาสู่กระบวนการพัฒนาชุมชน การปลูกฝังธรรมะในจิตใจ การปรับตัว และการปรับบทบาท การรณรงค์และแนะนำสั่งสอนชุมชน ด้วยการพัฒนาจิตใจให้ลด ละ เลิกอบายมุข ส่งเสริมให้ชุมชนทำกิจกรรมร่วมกัน ผลที่เกิดขึ้นกับการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของพระสงฆ์การสอนโดยไม่สอนเป็นอีกวิธีหนึ่งที่ทำให้ชาวบ้านรู้ และเข้าใจด้วยตนเอง สอดคล้องกับพระสมุห์กาฬสุชาโต (พิเชฐสกุล 2554) ได้ศึกษา บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ในอำเภอทองผาภูมิจังหวัด

กาญจนบุรีพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ในอำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรีทั้ง 6 ด้าน (1) ด้านการปกครองนั้นมีบทบาทในการจัดประชุมพระภิกษุสามเณรเพื่ออบรมสั่งสอนด้านข้อวัตรปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยมีค่าสูงสุดและมีข้อที่ว่าการบริหารจัดการกิจการของวัดเช่นบัญชีรายรับ-จ่ายให้เป็นไปด้วยดีเป็นอันดับสุดท้าย (2) ด้านศาสนศึกษาบทบาทในการจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมสำหรับบาลีและหรือนักธรรมชั้นภายในวัดและมีการจัดหาทุกการศึกษาให้แก่พระภิกษุสามเณรที่สอบธรรมสอบบาลีเป็นระดับสุดท้าย (3) ด้านศึกษาสงเคราะห์มีบทบาทให้ด้านการเป็นครูช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาต่างๆ อยู่ในระดับสูงสุดและมีการจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์อยู่ในระดับสุดท้าย (4) ด้านการเผยแผ่นั้นมีบทบาทในการจัดตั้งห้องสมุดภายในวัดเพื่อประโยชน์ในการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรและประชาชนแต่มีการจัดให้มีการบรรยายธรรมทางวิทยุกระจายเสียงหรือสถานีวิทยุโทรทัศน์เป็นลำดับสุดท้าย (5) ด้านสาธารณูปการมีการควบคุมดูแลการก่อสร้างถาวรวัตถุภายในวัดและที่ธรณีสงฆ์อยู่ในระดับสูงสุด (6) ด้านสาธารณสงเคราะห์มีการบรรเทาช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติเป็นอันดับสูงสุดและปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะโดยด้านการปกครองยังมีปัญหาเพราะอำเภอทองผาภูมิมีพื้นที่ทุรกันดารอยู่มากทำให้การดูแลติดต่อประสานงานในการทางานเป็นไปได้โดยยากและเสียค่าใช้จ่ายสูงด้านศาสนศึกษาก็ไม่สามารถจัดหาทุนทรัพย์แก่พระภิกษุสามเณรได้จึงทำให้สถานศึกษาต่างๆ ของคณะสงฆ์ด้านศึกษาสงเคราะห์ก็ยังมีทุนทรัพย์ในการจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมโรงเรียนกุลศของวัดเพื่อสงเคราะห์เด็กและเยาวชนน้อยก่อนข้างจากัดในเรื่องของงบประมาณด้านการเผยแผ่มีการจัดให้มีการเทศน์และการบรรยายธรรมในวันสำคัญทางศาสนายังมีน้อยด้านสาธารณูปการก็มีความขัดแย้งระหว่างวัดกับชาวบ้านและด้านสาธารณ

สงเคราะห์ให้มีการเกื้อกูลต่อสาธารณประโยชน์ยังมีน้อยและบางวัดไม่ได้ตระหนักในเรื่องนี้ซึ่งอาจทำให้เกิดความเสียหายต่อวงการคณะสงฆ์ได้พระสังฆาธิการจะต้องให้ความสำคัญกับการติดตามการทางานของผู้ใต้บังคับบัญชาประสานงานในการบริหารคณะสงฆ์อย่างกระตือรือร้นและสามารถปกครองดูแลให้พระภิกษุสามเณรให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบมติและพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ได้และควรจัดให้มีกองทุนส่งเสริมทางด้านการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรโดยการจัดหาผู้สนับสนุนด้านปัจจัยเงินทุนและอุปกรณ์ด้านการศึกษาให้แก่พระภิกษุสามเณรส่วนในด้านของการเผยแผ่นั้นควรจัดให้มีการเทศนาและอบรมสั่งสอนให้ประชาชนทั่วไปในด้านสาธารณูปการนั้นก็ต้องสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างวัดและชาวบ้านเพื่อให้วัดเป็นที่พึ่งทางใจและเป็นผู้นำสังคมอย่างแท้จริงและควรหมั่นตรวจตราและสอดส่องสิ่งผิดปกติกวักกับวัดและชุมชนซึ่งจะทำให้สังคมแข็งแกร่งขึ้นกว่าที่เป็นอยู่

2. ลักษณะความขัดแย้งในชุมชน ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ที่ไม่ดีของคนในชุมชนแต่เดิมถูกสลายไปได้เพียงเพราะการใช้หลักศาสนาเป็นเครื่องมือเยี่ยวยา สร้างความเข้าใจสร้างความปรองดอง แต่ในปัจจุบันความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมักถูกยกระดับไปสู่กระบวนการยุติธรรมกระแสหลักที่ต้องการเอาชนะกันให้ได้ ในสภาพลักษณะความขัดแย้งในชุมชนเป็นปัญหาของบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการความขัดแย้งในชุมชนในความขัดแย้งที่กลายเป็นข้อพิพาทและเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยในชุมชน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย เป็นความขัดแย้งที่เกิดจากปัญหาด้านทรัพยากร ปัญหานี้มีส่วนบุคคล ปัญหาความผิดเกี่ยวกับการละเมิดทางเพศ ปัญหาการลักขโมย ปัญหาการทะเลาะวิวาท และระดับความเข้าใจในลักษณะความขัดแย้งในชุมชนสอดคล้องกับสุภัทรา จิตตเสถียร (2550) ได้ศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชนกับการจัดการความขัดแย้งในชุมชนกรณีศึกษา ชุมชนนาบัว อำเภอนครไทย

จังหวัดพิษณุโลก พบว่า 1) สภาพปัญหาความขัดแย้งในชุมชน พบว่า ความขัดแย้งที่กลายเป็นข้อพิพาทและเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยในชุมชน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย เป็นความขัดแย้งที่เกิดจากปัญหาด้านทรัพยากร ปัญหานี้มีส่วนบุคคล ปัญหาความผิดเกี่ยวกับการละเมิดทางเพศ ปัญหาการลักขโมย ปัญหาการทะเลาะวิวาท 2) กระบวนการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน พบว่ามี การรับแจ้งเหตุเมื่อเกิดกรณีความขัดแย้งขึ้นในชุมชน การนัดหมายการเจรจาไกล่เกลี่ยศึกษาข้อมูล สาเหตุและผลกระทบที่เกิดจากความขัดแย้งหลังจากได้รับแจ้งเหตุแล้ว การสร้างข้อตกลงในการเจรจาไกล่เกลี่ยก่อนการเปิดเวทีการเจรจาไกล่เกลี่ย ผู้นำการเจรจาจะแจ้งข้อตกลงร่วมกัน ในการเปิดการเจรจาจะมีผู้เข้าร่วมในการเจรจาไกล่เกลี่ย การเจรจาไกล่เกลี่ยและหาข้อยุติของความขัดแย้ง การเขียนบันทึกข้อตกลงการเจรจาไกล่เกลี่ย การอ่านบันทึกการเจรจาไกล่เกลี่ย และการพูดคุยเพื่อให้เกิดความสามัคคี ความสมานฉันท์ ขอบขมาหรือการเป็นพี่เป็นน้อง เป็นเพื่อนกัน เพื่อให้สังคมสงบสุข มีความสมานฉันท์ในชุมชน และ 3) บทบาทของผู้นำชุมชนในการจัดการความขัดแย้งในชุมชน พบว่ามี ความเป็นกลาง การเป็นผู้นำการเจรจาไกล่เกลี่ยต้องไม่ยุ่ง ส่งเสริมให้เกิดความขัดแย้งในชุมชน บุคลิกท่าทางและการกระทำที่น่าเชื่อถือ ความสามารถในการใช้ภาษาและมีจิตวิทยาในการเจรจาไกล่เกลี่ยเป็นอย่างดี ความรู้ความเข้าใจในเรื่องกฎหมาย สังคม จารีต ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนเป็นอย่างดี ยึดมั่นในหลักประชาธิปไตย การมีคุณธรรม ประสพการณ์ในการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท มีวิจรณ์ญาณใช้เหตุผลในการตัดสินใจ มีความมุ่งมั่นให้การเจรจาไกล่เกลี่ยประสบความสำเร็จ

3. แนวทางหรือกระบวนการแก้ไข ปัญหาบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการความขัดแย้งในชุมชนมีการรับแจ้งเหตุเมื่อเกิดกรณีความขัดแย้งขึ้นในชุมชนการนัดหมายการเจรจา

ไกล่เกลี่ยศึกษาข้อมูลสาเหตุและผลกระทบที่เกิดจากความขัดแย้งหลังจากได้รับแจ้งเหตุแล้วการสร้างข้อตกลงในการเจรจาไกล่เกลี่ยก่อนการเปิดเวทีการเจรจาไกล่เกลี่ยผู้นำการเจรจาจะแจ้งข้อตกลงร่วมกันในการเปิดการเจรจาจะมีผู้เข้าร่วมในการเจรจาไกล่เกลี่ยการเจรจาไกล่เกลี่ยและหาข้อยุติของความขัดแย้งซึ่งพระสังฆาธิการจะมีส่วนเกี่ยวข้องในการร่วมแก้ไขปัญหาดังแต่ต้น ในการเขียนบันทึกข้อตกลงการเจรจาไกล่เกลี่ยการอ่านบันทึกการเจรจาไกล่เกลี่ยและการพูดคุยเพื่อให้เกิดความสามัคคีความสมานฉันท์ขอขมาหรือการเป็นพี่เป็นน้องเป็นเพื่อนกันเพื่อให้สังคมสงบสุขมีความสมานฉันท์ในชุมชน และระดับความเข้าใจในบทบาทพระสังฆาธิการในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง สอดคล้องกับ ชลากร เทียนส่องใจ (2553) ท่านได้วิเคราะห์โดยใช้เกณฑ์ของสภาวธรรม การนิยามคำ และ หลักไวยากรณ์ และ สถานการณ์ ในการจัดระดับ หรือการพัฒนาของความขัดแย้ง ออกเป็น 4 ระดับ คือ การเริ่มพัฒนาตั้งแต่ความ

บาดหมาง การทะเลาะ การแก่งแย่ง และการวิวาทกัน การวิวาทเป็นถ้อยคำที่บ่งชี้อุณหภูมิของความขัดแย้งว่ารุนแรงที่สุดตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธรศาสนา ซึ่งนำมาสู่ความสูญเสียในเรื่องต่างๆ เช่น สูญเสียโอกาส เนื่องจากความขัดแย้งเป็นมูลเหตุที่ไม่สามารถทำให้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีในพื้นที่ได้อย่างเต็มที่ ความสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนการสูญเสียความสุขความสงบอย่างที่เคยมีมา เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยในครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งเสริมสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการแสดงบทบาทของพระสังฆาธิการต่อการขัดแย้งในชุมชนศึกษาความสัมพันธ์การทำงานเกี่ยวกับการขัดแย้งระหว่างพระสังฆาธิการกับหน่วยงานอื่นๆ ควรมีการศึกษาบทบาทการพัฒนาของพระสังฆาธิการหลายกรณี และไม่ควรจำเพาะเจาะจงกับคุณสมบัติในด้านชื่อเสียงเป็นหลัก

เอกสารอ้างอิง

- ชลากร เทียนส่องใจ. (2553). *การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางเชิงพุทธ: หลักการและเครื่องมือสำหรับการจัดการความขัดแย้ง*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนาศาสตรบัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระไพศาล วิสาโล. (2546). *พุทธศาสนาในอนาคต แนวโน้มและทางออกจากวิกฤต*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรีสฤษดิ์วงศ์.
- พระสมุห์กาพรสุชาโต. (2554). *บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอทองผาภูมิจังหวัดกาญจนบุรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาหรรษาธมฺมหาโส (นิตฺยฺนคฺยากร). (2547). *รูปแบบการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี: ศึกษาวิเคราะห์กรณีลุ่มน้ำแม่ตาช้างจ.เชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ไพรินทร์กะทิพมราช. (2547). *พุทธปรัชญาเถรวาทกับปัญหาเรื่องความรู้เกี่ยวกับโลกภายนอก*. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต. คณะอักษรศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภัทรพร สิริกาญจนา. (2536). *หน้าที่ของพระสงฆ์ตามพุทธบัญญัติ: แนวคิดและบทบาทของพระคำเขียนสุวณโณ ในการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุพัตรา จิตตเสถียร. (2550). *การจัดการความขัดแย้งในสถานพยาบาลของรัฐบาลระดับจังหวัด*. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต รัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- โสตสุตตานันท์. (2553). *การไกล่เกลี่ยแนวพุทธและสากล*. ดุลพาห, ปีที่57เล่มที่1 (มกราคม-เมษายน 2553) : 198-209.
- อุษามาศ ระย้าแก้ว. (2538). *การศึกษาวิธีแก้ไขความขัดแย้งของผู้บริหารโรงเรียนผู้ใหญ่อายุสามัญ ในเขตกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานักผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.